

Motion till riksdagen 2016/17:3564

av **Fredrik Christensson m.fl. (C)**

med anledning av prop. 2016/17:50 Kunskap i samverkan – för samhällets utmaningar och stärkt konkurrenskraft

1. Sammanfattning

För att Sverige fortsatt ska kunna vara en konkurrenskraftig kunskapsnation där forskning och innovation bedrivs med hög kvalitet och bidrar till hög tillväxt, stark innovationskraft och högkvalificerade jobb behöver vi skapa rätt förutsättningar. Regeringen gör i propositionen flera välkomna satsningar för att stärka svenskt forsknings- och innovationsklimat, men Centerpartiet är också av åsikten att regeringen förbigått vissa avgörande delar. Bland annat uteblir satsningar på ett stärkt företags- och forskningsklimat, trots att regeringen konstaterar att Sverige sjunker i internationella mätningar vad gäller innovationskraft. Tillsammans med en lägre investeringstakt från regeringen blir resultatet försämrade förutsättningar för det svenska forsknings- och innovationsklimatet. Regeringen definierar inte heller indikatorn ”samverkan”, trots att det enligt förslag från regeringen ska vara en viktig och betydande del av lärosätenas hela verksamhet och bör ligga till grund för fördelning av resurser till högre utbildning och forskning. Vidare saknas ett helhetsgrepp om internationaliseringen av högre utbildning och forskning. Regeringen hänvisar till kommande utredning men bör trots det ha ett tydligare fokus på internationalisering i forskningspropositionen. Om Sverige ska kunna stå sig i den globala konkurrensen och vara ett kunskapsland med forskning och innovation som leder till jobb behöver regeringen ta ett helhetsgrepp om den svenska forsknings- och innovationspolitiken. Alla delar i kunskapskedjan måste vara på plats – från högre utbildning till forskning och innovation, där aspekter som bl.a. företags- och innovationsklimat, samverkan och internationalisering är betydande delar.

Alliansregeringen genomförde historiska satsningar på att stärka svensk forskning och innovation. Anslagen till forskning och innovation höjdes med 9 miljarder kronor mellan åren 2009 och 2016, en ökning med 30 procent. Vi kan konstatera att regeringen har saktat ned investeringstakten, jämfört med under alliansregeringens tid. Det i en tid när de privata investeringarna sjunker och Sverige minskar andelen forsknings- och

innovationsmedel från EU. Det här är varken en bra kombination eller bra för svensk forskning och konkurrenskraft.

Sverige behöver bli mer attraktivt för investeringar i forskning och innovation. Vi behöver skapa attraktiva forsknings- och innovationsmiljöer. Villkoren för att bedriva företag måste vara lika bra som i våra konkurrentländer. Skatter är ett av de mest kraftfulla instrumenten för att påverka såväl entreprenörskap som näringslivsklimat. För ett svenskt forsknings- och innovationsklimat i världsklass, i en värld av omfattande global konkurrens, måste skatter vara konkurrenskraftiga.

I mätningar och rapporter ser vi att Sverige tappar innovationskraft och behöver öka forskningskvaliteten. Exempelvis behöver vi inse att fyra av fem jobb skapas i små och medelstora företag. Regeringens forskningspolitik saknar tydlig koppling till innovation och jobb, vilket riskerar bidra till en låg innovationskraft. Hårdbeskattnings av arbete och entreprenörskap är inte möjligt om Sverige i framtiden fortsatt ska vara ett innovationsland i toppen.

Regeringen har gjort en stor poäng av att högre utbildning numera ska ingå i propositionen. Det är en uppfattning som vi delar, men regeringen borde då presenterat förslag för att stärka kvaliteten i den högre utbildningen och för att skapa mer attraktiva utbildningsmiljöer. Centerpartiet vill skapa de bästa förutsättningarna för att ge människor möjlighet att ta del av en akademisk utbildning av högsta möjliga kvalitet i hela landet.

Centerpartiet tycker att det är viktigt att stärka samverkan med det omgivande samhället inom forskningen. En liten del av forskningen som sker i Sverige leder till innovationer och samhällsnytta jämfört med andra länder. Vi förvånas därför över att regeringen inte definierat indikatorn ”samverkan”, som enligt regeringen ska få samma viktning som de nu gällande indikatorerna externa anslag samt citeringar och publiceringar, i ett framtida system.

För att svensk utbildning och forskning ska kunna hävda sig i den globala konkurrensen är det internationella utbytet en viktig del. Det gäller både internationella forskare som kommer hit för att arbeta och internationella studenter som väljer att läsa hela eller delar av sin utbildning i Sverige, eller svenska studenter som reser utomlands. Regeringen lyfter knappt internationalisering i sin proposition, utan flyttar frågan till en kommande utredning. Samtidigt vittnar högskolesektorn om byråkrati och långa handläggningstider för uppehållstillstånd som hindrar studenter och forskare att komma till Sverige. Centerpartiet anser att Sverige måste bli bättre på att attrahera forskartalanger, att internationalisering bör prioriteras högre och att formella hinder för internationella studenter och forskare som söker till, och verkar vid, svenska lärosäten/institut snarast bör tas bort.

Centerpartiet vill att Sverige ska vara en framstående kunskapsnation, där utbildning, forskning och innovation bedrivs med hög kvalitet och effektivitet samt bidrar till samhällets utveckling och näringslivets konkurrenskraft. Alliansen anser att målen på dessa politikområden framdeles ska utvärderas systematiskt och vara möjliga att följa upp. Det behövs tydliga mål för att öka Sveriges andel av beviljade medel från EU:s forsknings- och partnerskapsprogram, förbättra jämställdheten, stärka mobiliteten och öka investeringarna i forskning och utveckling. Regeringen gör i sin proposition ett försök till samlad ansats för att stärka svensk forskning och innovation, men om Sverige ska ligga i framkant och stå sig i den internationella konkurrensen behöver forskningspropositionen ta ett mer samlat grepp om Sveriges forsknings- och innovationspolitik.

Innehåll

1. Sammanfattning.....	1
Förslag till riksdagsbeslut.....	5
2. Alliansregeringen stärkte svensk forskning och utveckling.....	7
3. Regeringens forskningspolitik försvagar Sverige.....	8
4. Centerpartiets mål för utbildning, forskning och innovation.....	9
5. Effektiv resursfördelning för stärkt kvalitet.....	9
5.1. Högre ambitionsnivå för svensk forskning.....	9
5.2. EU-medel.....	9
5.3. Tydligt ledarskap.....	10
5.4. Ökad profilering av universitet och högskolor.....	10
5.5. Resurstilldelningssystemet.....	11
5.6. Principer för resursfördelning.....	11
5.7. Kvalitetsuppföljning av svensk forskning och innovation.....	12
5.8. Fastställ kriterier för universitetsstatus.....	12
6. Optimera användandet av svensk forskningsinfrastruktur.....	12
7. Behåll och attrahera ny kompetens.....	12
7.1 Ge alla meriteringsanställningar rätt till prövning.....	12
7.2. Rekryteringar ska vara transparenta.....	13
8. Öka samarbetet mellan lärosäten och med arbetsliv.....	13
9. Internationalisering.....	13
10. Sverige behöver en rymdstrategi.....	14
11. Lärosäten.....	15
11.1. Ökad autonomi.....	15
11.2. Forskning och högre utbildning i hela landet.....	15
11.3. Framtida resursfördelningssystem.....	16
11.4. Excellens/kvalitet.....	16
11.5. Unga forskare och doktorander.....	17
12. Jämställdhet.....	17
12.1. Jämställdhetsintegrering.....	17
12.2. Jämställdhetsbudgetering.....	18
12.3. Systematiska utvärderingar och handling.....	18
13. Vardagsnära innovationer.....	19
14. Attraktiva forsknings- och innovationsmiljöer.....	19
15. Stärkt företags- och innovationsklimat.....	20
15.1. Kompetens och samverkan.....	22
15.2. Tjänsteinnovationer.....	22
16. Strategiska satsningar.....	23

16.1. Klimat	23
16.1.1. Hälsa och klimat.....	23
16.1.2. Livsmedel.....	24
16.1.3. Biobaserad samhällsekonomi.....	24
16.1.4. Bränslen	24
16.1.5. Material	25
16.1.6. Grön industri – stål och järn.....	25
16.1.7. Flyget	26
16.1.8. Maritimforskning	26
16.1.9. Energi.....	26
16.2. Life science	26
16.2.1. Klinisk forskning.....	27
16.2.2. Antibiotika	27
16.2.3. Biobanker	28
16.3. Digitalisering	28

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det övergripande målet för utbildnings- och forskningspolitiken är att Sverige ska vara en framstående kunskapsnation där utbildning, forskning och innovation bedrivs med hög kvalitet och effektivitet samt att den bidrar till samhällets utveckling och näringslivets konkurrenskraft, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inrätta mätbara delmål som systematiskt ska utvärderas och ingå i regeringens resultatredovisning för berörda utgiftsområden och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kvalitet och samverkan i forskning bör premieras och att 25 procent av tillförda direkta anslag bör fördelas baserat på prestation enligt en modell där alla lärosäten konkurrerar i samma grupp, inklusive Chalmers tekniska högskola samt Högskolan i Jönköping och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska återkomma till riksdagen om ett nytt resurstilldelningssystem för högre utbildning och forskning och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att vidta åtgärder för att Sverige ska öka sin andel av beviljade medel från EU:s forsknings- och partnerskapsprogram och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsätta en utredning med uppdrag att lämna förslag om hur statliga investeringar i forskning, utveckling och innovation kan utvärderas och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att alla meriteringsanställningar ska kunna ge rätt till prövning för tillsvidareanställning och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att meriteringsanställda ska meritera sig både vetenskapligt och pedagogiskt samt att se över möjligheten att göra mobilitet meriterande och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör överväga att införa ett enhetligt system för meriteringsanställningar vid svenska lärosäten och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att avhjälpa formella hinder för internationella studenter och forskare som söker till, och verkar vid, svenska lärosäten/institut och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör verka för ett ökat samarbete mellan lärosäten, arbetsliv och relevanta branschorganisationer samt för en kontinuerlig dialog om utbildningens innehåll och dimensionering av lärosätens utbildning, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att olika lärosäten som samverkar med varandra inom utbildningsområdet bör premieras och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att senast år 2017 presentera ett förslag till svensk rymdstrategi och tillkännager detta för regeringen.

14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om stärkt autonomi för de svenska lärosätena och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utredningen om ett nytt resursfördelningssystem för högre utbildning ska utreda hur kvalitet, arbetslivsanknytning, genomströmning och regional samverkan ska premieras och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om högre utbildning och forskning i hela landet och tillkännager detta för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det ska finnas fastställda kriterier för vad som ska gälla för att ett lärosäte ska få benämnas universitet och tillkännager detta för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ökat fokus på excellens och kvalitet och tillkännager detta för regeringen.
19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om unga forskare och doktorander och tillkännager detta för regeringen.
20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att jämställdhetsperspektivet alltid ska vara gällande i forskning och högre utbildning och tillkännager detta för regeringen.
21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ge en snabb reaktion på de rekommendationer som av regeringen utsedda myndigheter anför, efter utvärderingar då det gäller satsningar på bl.a. långsiktiga strategiska forsknings- och innovationsområden, och tillkännager detta för regeringen.
22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skapa mekanismer för att stärka incitamenten för vardagsnära innovationer och tillkännager detta för regeringen.
23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett stärkt företags- och forskningsklimat och tillkännager detta för regeringen.
24. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om kompetens och samverkan och tillkännager detta för regeringen.
25. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om tjänsteinnovationer och tillkännager detta för regeringen.
26. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om attraktiva forsknings- och innovationsmiljöer och tillkännager detta för regeringen.
27. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om forskning på hälsa och klimat och tillkännager detta för regeringen.
28. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om forskning på livsmedel och tillkännager detta för regeringen.
29. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om biobaserad samhällsekonomi och tillkännager detta för regeringen.
30. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om forskning på bränslen och tillkännager detta för regeringen.
31. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om forskning på material och tillkännager detta för regeringen.
32. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om forskning om grön industri och tillkännager detta för regeringen.
33. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om energieffektivisering och framställning av förnybara bränslen för flygplan och tillkännager detta för regeringen.

34. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om maritimforskning och tillkännager detta för regeringen.
35. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om forskning på antibiotika och tillkännager detta för regeringen.
36. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om biobanker och tillkännager detta för regeringen.
37. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om digitalisering och tillkännager detta för regeringen.

2. Alliansregeringen stärkte svensk forskning och utveckling

Sverige är en kunskapsnation. Vår befolkning är välutbildad, vården är modern och vår industri är högteknologisk. Detta är resultatet av en lång svensk tradition när det gäller att satsa på både bildning och god utbildning, som är tillgänglig för alla. Vi vet att utbildning, forskning och entreprenörskap lägger grunden för att möta olika samhällsutmaningar och att det bidrar till att stärka svensk konkurrenskraft och tillväxten av fler och nya jobb.

Alliansregeringen genomförde historiska satsningar för att stärka svensk forskning och innovation. Anslagsnivån för forskning och innovation höjdes med 9 miljarder kronor mellan åren 2009 och 2016, en ökning med 30 procent. Vidare initierade alliansregeringen långsiktiga satsningar på strategiska forskningsområden (SFO) inom globalt viktiga samhällsområden såsom hälsa, teknik och klimat. Alliansregeringen inrättade även strategiska innovationsområden (SIO) och projekt för utmaningsdriven forskning (UDI).

En viktig prioritering från allianspartierna var också att stärka kvaliteten i den högre utbildningen genom att kraftfullt öka anslagen till högskoleutbildningar, framför allt inom humaniora och samhällsvetenskap. För utbildningar inom dessa vetenskapsområden, där flest studerar, ökades anslagen per studieplats med 60 procent. Därutöver gjordes särskilda satsningar på att kraftigt öka antalet utbildningsplatser på viktiga bristområden såsom läkar-, tandläkar- och ingenjörsprogrammen. Dessutom infördes i politisk enighet en ny lärarutbildning.

Inom forskningsområdet premierades kvalitet. Alliansregeringen inrättade ett nytt resurstilldelningssystem där 20 procent av nya anslag fördelades utifrån de internationellt vedertagna indikatorerna extern publicering och citering samt intäkter från externa anslag. Därutöver togs initiativ att premiera samverkan och innovation.

Alliansregeringens utbildningspolitik utgick från kvalitet, relevans och nyttiggörande. Hållbar utveckling och entreprenöriellt lärande finns nu inskrivet i styrdokumentet för hela utbildningskedjan. Vid universitet och högskolor inrättades innovationscentrum och flera lärosäten fick möjlighet att starta egna holdingbolag. Alliansregeringen skapade bättre förutsättningar för lärosäten att profilera sig samtidigt som regler ändrades för att tydliggöra att forskning av hög vetenskaplig kvalitet kan finnas vid alla lärosäten. Kort sagt var satsningarna för ökad vetenskaplighet, kvalitet och samverkan bärande inslag under alliansregeringens två mandatperioder.

Alliansregeringen tillsatte flera utredningar bl.a. om akademins ledarskap. Dessutom genomfördes kunskapsdrivande satsningar inom hela utbildningskedjan.

Karriärlärarysystemet och etableringen av forskarskolor hade till syfte att öka graden av bl.a. vetenskaplig metodik och ämnesdidaktik i undervisningen i ungdomsskolan.

Detta var historiskt stora satsningar som har stärkt Sverige som kunskapsnation. Men det räcker inte. Andra länder kommer i kapp, och därför måste ett strategiskt och systematiskt ledarskap fortsatt genomsyra hela utbildningsområdet.

3. Regeringens forskningspolitik försvagar Sverige

Centerpartiet anser att regeringens forskningspolitiska ambitioner i proposition 2016/17:50 *Kunskap i samverkan – för samhällets utmaningar och stärkt konkurrenskraft* är för lågt ställda och alltför otydliga.

I sin budget höjer regeringen nivån på basanslagen med 1 300 miljoner kronor år 2020. Detta innebär ingen procentuell höjning av basanslagen trots tidigare löften. Basanslagen kommer därmed ligga kvar på samma nivå som tidigare.

Regeringens styrning av forskningen och utvecklingen är otydlig. Trots att basanslagen inte ökar ställer regeringen ytterligare förväntningar på vad Sveriges lärosäten ska åstadkomma. Samtidigt framgår det inte i propositionen hur lärosäten ska prioritera mellan sitt huvuduppdrag och nya förväntningar.

Regeringen ger lärosätena flera nya uppdrag:

- Ökad jämställdhet
- Stärkt samband mellan forskning och utbildning
- Ökad mobilitet
- Rekrytering av de bästa forskarna
- Större ansvar för forskningsinfrastrukturen
- Deltagande i och medfinansiering av större EU-program.

Därutöver förväntas basanslagen räcka till att ta ett helhetsansvar för forskarutbildning, forskares karriärer och en utvecklad samverkan med det omgivande samhället samt verka för nyttiggörande av forskning.

Regeringen har tidigare aviserat att även högre utbildning ska ingå i propositionen. Det saknas dock både förslag och investeringar inom detta område. En hållbar forskningspolitik ska vara långsiktig. Propositionen saknar dock förslag som stärker lärosätens möjligheter för långsiktig planering.

Propositionen saknar nödvändiga åtgärder för att stärka Sveriges lärosäten som karriärsystem, möjlighet för tydligare profilering samt internationalisering.

Propositionen utelämnar även hur regeringen avser att Sverige ska attrahera och behålla forskartalanger till de nya forskningsinfrastrukturerna, en strategi för att kunna öka andelen forsknings- och innovationsmedel från EU, samt hur excellens ska premieras och framstående forskning säkerställas.

Regeringens proposition för högre utbildning, forskning och innovation är ofullständig och saknar förslag på de utmaningar som Sverige står inför.

4. Centerpartiets mål för utbildning, forskning och innovation

Sverige behöver en långsiktigt hållbar strategi för forskning och innovation för att bibehålla en stark position i den internationella konkurrensen. Det kräver tydliga mål som kan följas upp och starkt ledarskap.

Centerpartiet anser därför att det övergripande målet för högre utbildning, forskning och innovationspolitik bör lyda och ersätta regeringens mål:

Sverige ska vara en framstående kunskapsnation, där utbildning, forskning och innovation bedrivs med hög kvalitet och effektivitet samt bidrar till samhällets utveckling och näringslivets konkurrenskraft.

Målet ska följas upp och utvärderas systematiskt enligt följande delmål:

- a) Att Sveriges offentliga och privata investeringar i FoU ska överstiga EU:s mål.
- b) Att Sveriges andel av beviljade medel från EU:s forsknings- och partnerskapsprogram ska vara minst 4,2 procent år 2020.
- c) Att svensk forskning och innovation fortsatt ska vara ledande jämfört med andra europeiska länder mätt som citeringsgenomslag (Thomson Reuters) och samlat innovationsindex (European innovation scoreboard).
- d) Att jämställdheten ska öka såväl inom grundutbildningar som bland meriteringsanställningar.
- e) Att stimulera en bredare användning och utveckling av etablerad svensk forskningsinfrastruktur såsom Sci Life Lab, ESS och MAX IV.
- f) Att mobiliteten bland svenska forskare ska öka såväl mellan lärosäten som mellan lärosäten och näringsliv samt offentliga verksamheter.
- g) Att fördelningen av resurser från forskningsfinansiärerna ska ske effektivitet.

5. Effektiv resursfördelning för stärkt kvalitet

5.1 Högre ambitionsnivå för svensk forskning

Sverige satsar årligen mycket stora resurser på forskning. Beloppet uppgår för närvarande till ca 3,3 procent av BNP, vilket kan jämföras med nivån i början på 2000-talet då vi investerade ca 4 procent. EU har satt målet att medlemsstaterna ska satsa 3 procent av BNP på FoU.

Centerpartiet anser att det ska finnas ett mål som visar på ambitionsnivån då det gäller investeringar för landets forskning och utveckling. Målet ska vara tidsatt och mätbart och därmed tydligt kunna redovisa hur stor andel av BNP som Sverige årligen satsar på forskning och utveckling.

5.2 EU-medel

Lärosätenas förmåga att söka och få externa medel från EU:s forsknings- och partnerskapsprogram beviljade har inte varit tillräckligt god de senaste åren. Det är en oroväckande utveckling som måste brytas. Statistik från oktober 2015 visar att Sverige har tappat i andel beviljade medel, jämfört med EU:s tidigare forskningsprogram (FP7).

Statistiken visar dessvärre också att svenska forskare inte når upp till tidigare nivåer då det gäller Europeiska forskningsrådets anslag, ERC-anslaget, som beviljar bidrag till enskilda forskare baserat på deras grad av vetenskaplig excellens. Likaså visar statistiken att de större lärosätena har tappat förhållandevis kraftigt jämfört med tidigare år. I jämförelse med det tidigare ramprogrammet (FP7) har Sverige på aggregerad nivå (oktober 2015) tappat från 3,87 procent till 3,33 procent av tillgängliga medel.

Utvecklingen måste brytas, och därför krävs ett strategiskt arbete samt tydliga och mätbara mål.

5.3 Tydligt ledarskap

Sveriges högskolor och universitet har en viktig roll att spela som samhällets kritiska och självreflekterande spegel, men också som motor i den kunskapsdrivna tillväxten. I en globaliserad och föränderlig värld ställs stora krav på ett strategiskt ledarskap. Det gäller också för universitet och högskolor. Det finns flera studier som visar att ett välfungerande och akademiskt ledarskap har stor betydelse för den vetenskapliga kvaliteten i utbildning och forskning.

Det är också av vikt att styrelser vid universitet och högskolor har den kompetens som krävs för att svenska lärosäten ska kunna hålla en internationellt sett hög kvalitet. Kompetens och sammansättning spelar stor roll för hur en styrelse fungerar.

Ingenjörssakademin (Iva) har presenterat en rapport som behandlar just utmaningar och utvecklingspotential avseende universitets- och högskolestyrelser. Där föreslås bl.a. att rekryteringen av nya ledamöter till en styrelse ska vara grundad på definierade kompetensprofiler och att hänsyn ska tas till lärosätets sammantagna behov.

Alliansregeringen tillsatte Ledarskapsutredningen (2015). Utredningens slutsatser bör följas upp för att fortsatt stärka lärosätenas ledarskap och tydliggöra universitetsstyrelsernas roll.

5.4 Ökad profilering av universitet och högskolor

Centerpartiet anser att landets lärosäten i högre grad ska renodla sin profil och vidareutveckla sitt strategiska arbete då det gäller såväl grundutbildning som forskning. Under alliansregeringen infördes en stimulanspeng för lärosäten som ville öka sin samverkan. Detta fick till följd att några lärosäten knöt sig mycket nära varandra och till och med gick samman.

Det är viktigt att lärosätena i högre grad samverkar då det gäller utbildningsutbud, dimensionering av utbildningsprogram och forskning. Ökad samverkan inom dessa områden bör premieras och hinder undanröjas.

Ökad profilering är ett sätt att höja kvaliteten i såväl högre utbildning som forskning eftersom alltför små utbildningsmiljöer tenderar att ha svårare att leva upp till erforderliga krav. Det krävs en ”kritisk massa” av studenter, doktorander och lärare för att uppnå en stimulerande utbildnings- och forskningsmiljö.

5.5 Resurstilldelningssystemet

Resurstilldelningen till universitet och högskolor är ett viktigt styrinstrument för politiken. I dag uppgår lärosätenas s.k. basanslag till ca 43 procent medan externa intäkter utgör 57 procent.

För att premiera vetenskaplig kvalitet införde alliansregeringen en modell där 20 procent av nya resurser omfördelades mellan lärosätena baserat på indikatorerna externa anslag för forskning samt publiceringar och citeringar. Samtliga lärosäten garanterades dock en miniminivå för forskarutbildning och forskning, den s.k. basresursen, om 8 000 kronor per helårsstudent.

För att stimulera ökat nyttiggörande av forskningen fick Vetenskapsrådet (VR) och Vinnova i uppgift att utarbeta modeller för hur framtida resurser också skulle kunna fördelas baserat på lärosätenas samverkan med det omgivande samhället. Vinnovas modell har testats i en pilotstudie medan VR:s modell har remissbehandlats och nu bereds i Regeringskansliet.

För allianspartierna är det viktigt att modellen som införs ska vara transparent och enkel att använda samt att den stimulerar och premierar vetenskaplig kvalitet, resultat i form av forskningsgenombrott och samverkan med övriga samhället.

Med tanke på att Vinnova ännu inte har slutfört sin analys har vi ännu inte tagit ställning till vilken modell som vi förordar och exakt vad vi anser ska ligga till grund för prestationen och omfördelningen av resurser till direkta anslag. Däremot anser vi att principen med den resursfördelningsmodell som alliansregeringen använde har varit bra samt att systemet med omfördelning ska finnas kvar och att modellen bör föreskriva att 25 procent av nya basanslag ska omfördelas baserat på väl kända indikatorer. Vi anser också att alla statliga lärosäten vid omfördelningen ska konkurrera i samma grupp, inklusive Chalmers tekniska högskola samt högskolan i Jönköping.

5.6 Principer för resursfördelning

Regeringen presenterar inte ett färdigt förslag till ramar avseende fördelning av framtida forskningsmedel.

Regeringen definierar inte indikatorn ”samverkan”. Däremot vill de ge denna indikator samma viktning som de nu gällande indikatorerna: externa anslag samt citeringar och publiceringar. Regeringen behöver tydliggöra hur de avser att definiera samverkan samt varför den ska tillskrivas samma vikt som övriga indikatorer. Samverkan får inte ske på bekostnad av vetenskaplig och konstnärlig kvalitet och excellens. Regeringen måste återkomma med vilken modell de avser att resurser ska fördelas för år 2018 och 2019.

Tidigare förändringar av resursfördelning till lärosäten har aviserats i forskningspropositionen. Regeringen underlåter att ge besked om hur resurser ska fördelas under 2018 och 2019. Detta är allvarligt. Regeringen bör återkomma i god tid före nästa beslut och redovisa principerna för resursfördelningen.

Centerpartiet vill att den kommande utredningen om resurstilldelningssystemet ska pröva frågan om att tilldela lärosätena resurser för utbildning, forskarutbildning och forskning i ett anslag. Det tror vi skulle stärka sambandet mellan utbildning och forskning.

5.7 Kvalitetsuppföljning av svensk forskning och innovation

Sverige saknar i dag ett system för en samlad och oberoende analys av vilka resultat och effekter som statliga investeringar i forskning, utveckling och innovation har. Det finns i de flesta jämförbara länder.

För att lära mer om hur olika europeiska länder har organiserat sitt arbete på området gav Ingenjör- och vetenskapsakademin (Iva) Nordisk institutt for studier av innovasjon, forskning og utdanning (NIFU), i uppdrag att studera frågan. Den färdiga studien bygger på ett tjugotal samtal med forskningsanalytiker från olika länder.

För att säkerställa att investeringar i forskning, utveckling och innovation är effektiva krävs bättre uppföljning. Centerpartiet föreslår därför att en utredning tillsätts för att lämna förslag om hur ett sådant system kan inrättas.

5.8 Fastställ kriterier för universitetsstatus

Det är viktigt att möjligheterna för dagens högskolor att erhålla universitetsstatus klargörs. Det ska finnas tydliga kriterier för att undvika godtycklighet. Därför anser Centerpartiet att regeringen bör återkomma med förslag på sådana kriterier.

6. Optimera användandet av svensk forskningsinfrastruktur

Sverige har de senaste åren investerat tungt i forskningsinfrastruktur av världsklass. Sci Life Lab, MAX IV och ESS är samtliga anläggningar med stor potential för framgångsrik forskning och innovation. Regeringen har nyligen utsett en samordnare för ESS men mer kan och behöver göras för att utveckla just den anläggningens förväntade potential, samt av det kompetenskluster som anläggningen kommer att utgöra ihop med MAX IV.

VR fick i juni 2014 i uppdrag att utarbeta en strategi för ”att stimulera svenskt deltagande, utnyttjande och kompetensförsörjning kring uppbyggnaden och driften av den europeiska spallationskällan (ESS)”. Ett förslag till strategi lämnades till regeringen före sommaren.

Centerpartiet anser att det nu är hög tid att flera av de förslag som lyfts fram i förslaget till strategi börjar genomföras så att ESS tillsammans med de andra stora forskningsinfrastrukturerna kan bidra till att göra Sverige än mer attraktivt för forskning och innovation. Se även delmål E.

7. Behåll och attrahera ny kompetens

7.1 Ge alla meriteringsanställningar rätt till prövning

Autonomireformen gav universitet och högskolor frihet att utforma sin interna organisation på det sätt som passar varje lärosäte. Det råder dock otydlighet och osäkerhet gällande vissa meriteringsanställningar. Det krävs en tydligare struktur.

Sverige saknar ett sammanhållet system för meritering av unga forskare tidigt i karriären. Detta innebär osäkra anställningsförhållanden och utgör en stor risk att framstående forskare lämnar den akademiska banan för en annan karriär.

Centerpartiet föreslår att högskoleförordningen ses över i syfte att alla meriteringsanställningar ska kunna ge rätt till prövning för tillsvidareanställning. ”Rätten till prövning” bör ske mot i förväg uppställda krav. Meritering ska kunna förtjänas vetenskapligt och pedagogiskt. Även mobilitet bör vara meriterande.

Centerpartiet anser att ett enhetligt system för meriteringsanställningar vid svenska lärosäten bör övervägas.

7.2 Rekryteringar ska vara transparenta

I sin proposition *Kunskap för samverkan* framhåller regeringen det självklara i att lärosätenas rekryteringsprocess ska vara transparent och genomföras via nationella och internationella utlysningar. Vi i Centerpartiet delar den uppfattningen till fullo och ställer oss naturligtvis bakom detta.

8. Öka samarbetet mellan lärosäten och med arbetsliv

Vi lever och verkar i en global värld. Arbetslivets förutsättningar och behov ändras snabbt. Det ställer krav på att lärosätena har och erbjuder ett relevant utbud av utbildningar.

Enligt flera undersökningar anser arbetsgivare att de saknar förutsättningar att lokalt påverka utbildningsutbud och utbildningars innehåll. Det finns flera yrken där det råder arbetskraftsbrist. Dessutom finns det en matchningsproblematik. Studenter väljer i alltför låg utsträckning utbildningar som leder till arbete. En låg kompetensförsörjning riskerar att försvaga Sverige.

Dialogen mellan arbetsgivare och Sveriges lärosäten behöver stärkas. Regeringen bör därför verka för en ökad dialog mellan lärosäten, arbetsliv och branschorganisationer. Regeringen bör i dialog med lärosätena förbättra möjligheterna till fristående kurser. Det är viktigt för att stärka det livslånga lärandet.

9. Internationalisering

Om svensk utbildning och forskning ska kunna hävda sig i den globala konkurrensen finns det ett flertal faktorer som spelar roll, varav det internationella utbytet är en viktig del. Det gäller både internationella forskare som kommer hit för att arbeta och internationella studenter som väljer att läsa hela eller delar av sin utbildning i Sverige, eller för den delen svenska studenter som reser utomlands. Utan utbyte förlorar svenska lärosäten både kvalitet och mångfald.

Vi behöver motivera fler svenska studenter att resa ut för att studera delar av sin utbildning i ett annat land, men då det gäller inresande studenter och forskare finns i dag hinder som framför allt beror på långa handläggningstider hos svenska myndigheter.

Nyligen fick t.ex. Jönköping University betala tillbaka studieavgiften för runt 100 utländska studenter för att Migrationsverket inte hunnit hantera deras ansökningar i tid

och kunnat utfärda visum för studier. Högskolor vittnar också om problem med samordningen i visumprocessen, där även intervjuer på ambassad och utförande av id-kort ingår. De olika momenten måste nämligen vara samordnade för att studenten ska få sitt visum i tid, något som i dag inte går att säkra.

Stora problem finns även för gästforskare i samband med att deras visum ska förlängas efter två år. Då hinner inte Migrationsverket med, och från att ha haft en handläggningstid på tre månader uppger myndigheten att den nu uppgår till mellan 12 och 18 månader.

Ett annat problem är att masterstudenter och doktorander inte kan söka uppehållstillstånd för hela studieperioden utan måste söka nya tillstånd för varje år. Det skapar oro hos både studenter och forskare samtidigt som det ger Migrationsverket onödigt arbete. I sammanhanget kan även nämnas andra problem som rör doktorander som studerar på utbildningsbidrag. De har nämligen inte rätt till barnbidrag även om de har fått permanent uppehållstillstånd, något som andra invånare i Sverige med permanent uppehållstillstånd har. Och de har heller inte rätt att tillgodoräkna sig doktorandtiden om de senare vill ansöka om svenskt medborgarskap.

Internationaliseringen av den högre utbildningen och forskningen och den fria rörligheten för studenter är mycket viktiga i dagens samhälle. Om vi inte kan garantera att antagna utländska studenter och forskare får stanna för att studera och forska i Sverige riskerar vi att förlora i anseende och därmed i framtida konkurrenskraft. Centerpartiet uppmanar därför regeringen att undanröja de problem och hinder som begränsar internationella studenters och forskares möjligheter att studera och forska i Sverige.

10. Sverige behöver en rymdstrategi

I april 2014 tillsatte alliansregeringen en utredning med syfte att utarbeta en strategi för rymdområdet. Syftet var att utarbeta en strategi för att använda rymdverksamhet som en strategisk tillgång, för att möta samhällets behov och för att stärka den svenska industrins konkurrenskraft.

Sverige har sedan länge varit förhållandevis framgångsrikt på rymdområdet, men det krävs fortsatt och systematiskt arbete för att tillvarata, samordna och utveckla denna position. Detta är viktigt då rymdforskning också påverkar andra samhällssektorer alltifrån utbildning/forskning till försvar och miljö. Inom EU pågår ett arbete med en ny strategi för rymdområdet. En rymdstrategi är därför mycket angeläget att få på plats. Trots att utredningen presenterades hösten 2015 har den nuvarande regeringen ännu inte agerat.

Centerpartiet anser att regeringen senast under 2017 ska presentera ett förslag till svensk rymdstrategi.

11. Lärosäten

11.1 Ökad autonomi

Centerpartiet vill att högskolor och universitet ska bli mer autonoma. Vi vill därför flytta makt från politiken till professionen. Det är professionen som bäst känner till verksamheten och vad den behöver för att utvecklas. Det är viktigt att lärosäten får möjlighet att profilera sig utifrån lokala och regionala förutsättningar och sina egna styrkor. Politiska regleringar ska därför begränsas till frågor där staten har ett tydligt intresse av att styra. Det gäller t.ex. uppföljning av resultat och kvalitetsgranskning, ansvarsutkrävande samt rättssäkerhet för studenter.

Vidare vill Centerpartiet ge lärosäten möjlighet att ombildas till stiftelser. De har lättare att inleda samarbeten, ta emot externa medel och bygga upp eget kapital. Det är möjligheter vi även vill förbättra för nuvarande lärosäten.

För att skapa mer autonoma lärosäten är det viktigt att ge lärosätena bättre förutsättningar att själva bestämma över sina egna resurser. Centerpartiet vill därför göra donationer till lärosäten avdragsgilla för att stärka lärosätenas ekonomi och möjliggöra satsningar på verksamheten. En viktig förutsättning för ökad autonomi är basanslagen. Svenska lärosäten har i dag en låg andel basanslag i förhållande till externa anslag. Det skiljer Sverige från andra framgångsrika forskningsländer. Regeringens ökning av resurser till basanslag är välkommen, men riskerar att inte räcka för att öka andelen basanslag, utan endast bibehålla andelen på samma nivå. Centerpartiet är positiva till att öka andelen basanslag till lärosätena för att stärka autonomin. Vi kommer därför följa utvecklingen noga och är beredda att göra resursförstärkningar för att stärka lärosätens andel basanslag i framtiden.

Vidare behöver det finnas en ökad långsiktighet i de externa statliga anslagen. Konkurrensutsatta medel är bra för att stärka kvaliteten, dock riskerar en för stor andel externa forskningsresurser få konsekvenser för hur mycket forskning som utförs. Exempelvis använder professorer ungefär en femtedel av sin forskningstid till ansökningar. Ökad långsiktighet i de externa statliga anslagen är därför viktigt för Centerpartiet.

11.2 Forskning och högre utbildning i hela landet

Centerpartiet är garanten för att utbildning, forskning och innovation ska finnas i hela landet. Vi vill skapa de bästa förutsättningarna för att ge människor möjlighet att ta del av en akademisk utbildning av högsta möjliga kvalitet. Högre utbildning med forskningsanknytning bör därför finnas i hela landet.

Att kunskap, forskning och innovativa miljöer finns över hela landet är centralt om Sverige ska klara sig i den globala konkurrensen. Lärosäten har en viktig roll att stödja lokala, regionala och nationella styrkeområden. Människor, organisationer och företag kan uppleva en tröskel för att komma i kontakt med forskning som kan utveckla den egna verksamheten; genom en ökad närhet till forskning kan den tröskeln sänkas.

Centerpartiet vill stärka lärosätens möjlighet att profilera sig utifrån sina styrkeområden samt lokala och regionala förutsättningar. Profilerings och en stark samverkan mellan akademi och näringsliv är en faktor som bör uppmuntras och premieras. Vidare är det viktigt att stärka högskolornas autonomi vad gäller lokalisering.

11.3 Framtida resursfördelningssystem

Sverige har i dag ett system för att fördela resurserna till högskolor och universitet som inte främjar kvalitet och koppling till arbetsmarknaden. Regeringen valde även att ta bort den inriktning mot fördelning av anslag efter kvalitet som Centerpartiet och Alliansen tidigare baserat delar av fördelningen på.

Nuvarande resursfördelningssystem bygger på två delar. Dels får lärosäten ersättning per helårsstudent, dvs. antal studenter som antas på utbildningarna. Dels får lärosätena ersättning per helårsprestation, dvs. antalet godkända studenter. Det nuvarande systemet styr därmed inte tillräckligt tydligt mot ökad kvalitet, samverkan eller koppling till arbetsmarknaden.

Centerpartiet vill i stället ha ett resursfördelningssystem där kvalitet, arbetslivsanknytning och regional samverkan premieras. Den högre utbildningen behöver vara nära kopplad till arbetsmarknaden med exempelvis praktik, samverkansprojekt och arbetsgivares delaktighet i utbildningens utformning. Det finns även ett behov av en större översyn av resurstilldelningssystemet, vilket varit mer eller mindre orört sedan det infördes i och med 1993 års högskolereform. Exempelvis behöver resursfördelningen per område ses över för att skapa en bättre och jämnare kvalitet på landets alla utbildningar. Resursfördelningssystemet borde även kunna vara en del i att belöna mer relevanta sommarkurser t.ex. genom att fördjupningskurser premieras. Studenter skulle därmed tidigare kunna avsluta sina studier och fortare komma i arbete.

Centerpartiet tycker även att det är viktigt att stärka samverkan med det omgivande samhället inom forskningen. En liten del av den forskning som sker i Sverige leder till innovationer och samhällsnytta jämfört med andra länder. Vi behöver därför se över ekonomiska incitament för lärosäten att bidra till nyttogörande av forskning och innovation.

Ett av de främsta verktygen för att styra den högre utbildningen är fördelningen av resurser. Vi välkomnar därför regeringens tillsättning av en utredning om resursfördelningssystemet av högre utbildning och forskning. Vi ser dock ett behov av att den utredningen snarast tillsätts och att aspekter för att premiera kvalitet, arbetslivsanknytning, genomströmning och regional samverkan blir bärande i utredningen.

11.4 Excellens/kvalitet

De senaste tio åren har antalet forskare ökat kraftigt i Sverige. Trots det har resurserna per forskare minskat. Sverige ligger även efter många andra länder vad gäller mobilitet och internationella rekryteringar. För att stärka kvaliteten inom forskningen och få mer excellens anser Centerpartiet att det är viktigt att satsa på ökad mobilitet och internationalisering och att det sker en prioritering av mer resurser per forskare i stället för fler forskare. Det kräver bl.a. stabila ekonomiska förutsättningar för forskare genom basanslag och en ökad långsiktighet i de externa forskningsanslagen.

Det är viktigt att transparens ökar vid lärosätena angående beslut om finansiering, rekrytering eller bedömning av vetenskapliga projekt. Centerpartiet anser även att resultat från offentligt finansierad forskning ska bli tillgängliga för alla. Det är viktigt för att sprida forskningsresultaten, öka tillgängligheten och motverka forskningsfusk.

11.5 Unga forskare och doktorander

För Centerpartiet är det viktigt med ett mer transparent och tydligt karriärsystem som kan skapa trygghet och incitament för forskare och lärare att fortsätta sin karriär inom akademien. Det är även viktigt med bra villkor för att kunna locka de främsta studenterna till en forskarkarriär. Alliansen begränsade rätten att använda utbildningsbidragen och ändrade även reglerna så att statliga lärosäten måste ha försäkring för sjukdom och föräldraledighet för stipendiefinansierade doktorander.

Vi kan konstatera att avskaffandet av utbildningsbidrag som regeringen föreslår och eventuella begränsningar av stipendier för forskarutbildning som regeringen öppnar för i propositionen leder till att doktorander i Sverige kan bli dyra vid internationell jämförelse, vilket riskerar leda till färre doktorander. Externt finansierade stipendier som ger resurser till svenska lärosäten och utbildningar bör uppmuntras.

Det är förstås motiverat att förbättra doktorandernas villkor. Men om kostnaderna för att utbilda doktorer höjs kraftigt riskerar antalet nya doktorer att minska, något som på sikt riskerar att försämra svensk konkurrenskraft. Regeringen bör ta det i beaktande vad gäller vidare förslag för stipendiedoktorander.

12. Jämställdhet

För att möta de samhälleliga utmaningarna och främja forskning och innovation i världsklass måste jämställdhet inkluderas i högre utbildning och forskning. Lärosätena är också enligt högskolelagen skyldiga att främja jämställdhet mellan kvinnor och män i hela sin verksamhet. Centerpartiet är därför positiva till regeringens fokus på jämställdhet och de åtgärder de presenterar i propositionen. Jämställdhet ska vara en tydlig del i alla delar av lärosätenas verksamhet, från rekrytering och tillsättning av styrelser och ledningar till fördelning av forskningsresurser.

Utvecklingen av fler kvinnliga professorer går för långsamt. Alliansregeringen satte 2012 upp rekryteringsmål för professorer för perioden 2012–2015. Resultatet visade att en dryg majoritet, 55 procent av lärosätena, uppnådde målen. Utvecklingen går åt rätt håll men för långsamt. Trots att fler kvinnor söker sig till högre utbildning och nära hälften av lektorerna är kvinnor är fortfarande 74 procent av professorerna män. Tydliga kvantitativa mål bör därför sättas för en mer jämställd rekrytering. Vi anser även att jämställdhet ska vara ett starkt fokus vid tillsättning av styrelser och ledningar. En viktig del är att göra både utlysningar av tjänster och medel mer transparenta.

Vidare är det viktigt att forskningsanslag i större utsträckning än i dag kommer kvinnliga forskare till del samt att en plan tas fram för hur medlen som går till kvinno- respektive mansdominerade fält kan jämnas ut. För att genusperspektiv ska få ett starkare genomslag i forskning, utbildning och forskningsfinansiering anser Centerpartiet att jämställdhetsintegrering på högskolor och universitet ska vara självklart samt att forskningsmedel ska fördelas mer jämställt i regeringens forskningsproposition.

12.1 Jämställdhetsintegrering

För att de jämställdhetspolitiska målen ska nås behöver vi arbeta strukturerat med jämställdhetsintegrering, vilket innebär att jämställdhet blir en del av det ordinarie

arbetet. Jämställdhet är en vinst både för invånarna och för t.ex. kommuner och landsting. Det är bra för samhällsekonomin och det främjar högre kvalitet i alla verksamheter. Könsupplad statistik förenklar jämställdhetsintegrering och möjliggör att vi ser hur beslut, åtgärder och bemötanden faller ut för kvinnor och män så att vi kan upptäcka skillnader och göra något åt dem. Jämställdhetsintegrering säkrar att väntetider, resursfördelning, behandling och bemötande utgår från individen, utan att snedvridas av fördomar, okunskap eller vana. Det handlar om rättvisa för kvinnor och män, flickor och pojkar, men det är också en fråga om effektivitet och kvalitet. Arbetet med jämställdhetsintegrering behöver stärkas.

12.2 Jämställdhetsbudgetering

Jämställdhetsbudgetering handlar om att synliggöra människorna bakom siffrorna i en budget. Det synliggör hur de offentliga resurserna fördelas mellan könen, hur det möter kvinnors och mäns, flickors och pojkars behov och vilka effekter det ger.

Budgetprocesser inom stat, landsting/regioner och kommuner kan lämpligen utformas så att metoder för jämställdhetsbudgetering tillämpas. I årsberättelser och övrig budgetuppföljning i offentlig sektor syns då utfall utifrån jämställdhetsbudgetering. Arbetet med jämställdhetsbudgetering behöver stärkas även inom forskning och högre utbildning.

Centerpartiet ser ett tydligt behov av att regeringen utvecklar analysen av den ekonomiska jämställdheten. Sverige ligger i topp på flertalet internationella jämställdhetsindex, men en hel del ekonomiska och karriärmässiga skillnader mellan kvinnor och män kvarstår. Sverige ligger i dag på plats 38 på International Labour Organisations (ILO) ranking av länder utifrån deras andel kvinnliga chefer. För att tydliggöra detta behöver politiska beslut analyseras mer ingående, inte bara i tilldelade resurser utan även av utfallet, dvs. vilka effekter, som besluten antas ge.

12.3 Systematiska utvärderingar och handling

I sin proposition skriver regeringen att ”Uppföljning och utvärdering av verksamheterna är viktiga verktyg för regeringens styrning. Universitet och högskolor har ansvar för kvaliteten i den egna verksamheten, men det behövs även viss uppföljning och utvärdering på nationell nivå som underlag för regeringens styrning och utveckling av forskningspolitiken”.

Centerpartiet delar regeringens uppfattning, och vi menar att arbetet med systematiska uppföljningar och utvärderingar är ett viktigt inslag vid allt strategiskt beslutsfattande. Men det är också viktigt att politiken inrättar en kultur där vi inte bara kräver in utvärderingar utan också visar att vi tar till oss av resultaten och ger väl motiverade svar på desamma. Så anser Centerpartiet att ett seriöst strategiskt förbättringsarbete ska bedrivas. Detta är en viktig princip som ankommer på en regering att efterleva.

Nuvarande regerings hantering av de strategiska forskningsområdena (SFO:erna) är inget gott exempel på detta. Tvärtom skapade deras brist på besked osäkerhet kring SFO-satsningens framtid, något som bl.a. ledde till att framstående forskare sökte sig till mer finansiellt säkra forskningsprojekt.

I samband med att satsningen på SFO infördes beslutades nämligen att satsningarna också skulle följas upp. De statliga forskningsfinansiärerna med Vetenskapsrådet (VR) i spetsen fick i uppdrag att genomföra en större utvärdering efter fem år. Denna ledde till att regeringen bl.a. rekommenderades att omfördela medel mellan lärosäten, råd som regeringen inte hörsammade och inte heller tog ställning till. I stället hänvisade regeringen till den nya forskningspropositionen, vilken inte förelåg för beslut i riksdagen förrän två år senare. Detta var ett mycket olyckligt agerande och medförde inte att forskningsresurserna användes effektivt.

13. Vardagsnära innovationer

Med den snabba teknikutvecklingen som nu sker finns stora möjligheter till smarta och innovativa lösningar på vardagliga utmaningar särskilt inom offentlig sektor. I en miljö som i många fall präglas av resursbrist är potentialen för effektiviseringar stor. Centerpartiet vill att offentlig sektor bättre ska stimulera innovationer. För att dra nytta av den tekniska utvecklingen är det därför viktigt att myndigheter och politiken kontinuerligt ser över aktuella regelverk för att garantera att dessa inte hindrar utvecklingen.

Med den snabba teknikutveckling som nu sker finns stora möjligheter till smarta och innovativa lösningar på vardagliga utmaningar inom exempelvis vården. I kraften av digitaliseringen dyker det även upp disruptiva innovationer som kan förändra vår syn på vårdens tillgänglighet och metod, exempelvis genom att få chans att möta en allmänläkare digitalt i en mobilapp eller möjligheten att mäta hjärtljud på distans.

Ett innovationsfrämjande arbetsklimat bidrar inte bara till nya affärsidéer utan kan även stimulera s.k. intraprenörer, innovatörer inom verksamheten, som får möjlighet att göra verklighet av sina idéer och bidra till vardagliga förbättrande åtgärder.

Centerpartiet vill skapa mekanismer för att stärka incitamenten att ta in innovativa produkter, tjänster och arbetssätt. Mekanismer som uppmuntrar innovationer kommer att förbättra kvaliteten i välfärden.

Inom ramarna för offentlig upphandling finns redan i dag möjligheter för bredare kravställning för att stimulera nytänkande, exempelvis genom innovationsupphandling. Nya smarta lösningar växer fram när företagare och innovatörer ges frihet att tänka och arbeta fritt, utan detaljreglerade kravspecifikationer från politiken. Centerpartiet vill ge kommuner och landsting stöd att ta fram handlingsplaner för ökade innovationsupphandlingar.

14. Attraktiva forsknings- och innovationsmiljöer

Attraktiva forskningsmiljöer är avgörande för att klara den internationella konkurrensen om forskare och talanger samt om investeringar till forskning och utveckling i Sverige. Svenska forskare, företag och offentliga organisationer behöver ha tillgång till den bästa forskningsinfrastrukturen; det är en grundläggande förutsättning för att kunna bedriva forskning med hög kvalitet. Infrastruktur är av stor betydelse inom alla forskningsområden för forskare, inom både grundforskning och tillämpad forskning, och det omfattar bl.a. anläggningar, instrument, kunskapsinsamlingar och tjänster.

Centerpartiet delar regeringens bedömning att näringslivets tillgång till forskningsinfrastruktur som Sci Life Lab, MAX IV och ESS bör utvecklas och förstärkas för att öka nyttjandet och skapa bättre förutsättningar för företag att utvecklas, växa och exportera.

Vi välkomnar även regeringens satsningar på Testbädd Sverige och satsningar på industriforskningsinstituterna som bidrar till attraktivare innovationsmiljöer. Det är betydelsefullt för företagens möjligheter att utvecklas. Attraktiva innovationsmiljöer med bra test- och demoanläggningar är viktiga för att företag ska kunna testa och utveckla nya tjänster, produkter och affärsmodeller. Det möjliggör för företag att växa och anställa. Fyra av fem nya jobb skapas i små och växande företag och det är därför särskilt viktigt att små och medelstora företag får god tillgång till dessa innovationsmiljöer för att kunna utvecklas.

Centerpartiet delar i stort regeringens syn på satsningar på forskningsinfrastruktur och tillstyrker därför regeringens inriktning. Vi saknar dock besked om den långsiktiga finansieringen av tung infrastruktur, utöver Sci Life Lab, ESS och MAX IV, som i dag vilar på ett antal universitet, och det behövs en tydlighet gällande finansiering och hantering av dessa framöver. Det är viktigt att få på plats för Sverige som forskningsnation. Regeringens fördelning av forskningsanslagen innebär även att lärosätena i större utsträckning måste bidra till satsningar på forskningsinfrastrukturen eftersom Vetenskapsrådets budget för forskningsinfrastruktur är begränsad kommande år. Vi anser att den utvecklingen noggrant bör följas och vid behov bör lämpliga åtgärder vidtas för att trygga den långsiktiga finansieringen av tung infrastruktur och dess kvalitet. Det är avgörande för att skapa attraktiva forskningsmiljöer för både forskare och företag.

15. Stärkt företags- och innovationsklimat

Svensk ekonomi står inför stora förändringar. Vi påverkas alltmer av starka och omvälvande krafter. Globaliseringen, automatisering, digitalisering och urbanisering ställer allt högre krav på ett konkurrenskraftigt Sverige. Ekonomins utmaningar innebär att politiskt stuprörstänkande är uteslutet. Det som sker på ett politikområde påverkar och påverkas av det som sker på andra områden. Ett helhetsperspektiv är nödvändigt. Globaliseringen och dess effekter har på många sätt medfört en fantastisk utveckling, inte minst genom bidrag till global fattigdomsminskning och ökad ekonomisk tillväxt. Den teknologiska utvecklingen och automatiseringen ur ett historiskt perspektiv har varit avgörande för den tillväxt som gett oss ett ökat välstånd.

Tyvärr kan det konstateras att Sverige börjar tappa mark i den allt hårdare globala konkurrensen. Det är något regeringen berör i propositionen, men det är förvånande att regeringen inte presenterar mer konkreta eller effektiva förslag i syfte att stärka det svenska företags- och innovationsklimatet. För att Sverige ska kunna hävda sig som kunskapsnation är detta centralt. De största investeringarna i svensk forskning och innovation kommer från företagen, och mätt som andel av BNP har Sverige under en lång period tillhört de ledande länderna när det gäller satsningar på forskning och utveckling (FoU). Sverige har också under flera år toppat EU-kommissionens Innovation Union Scoreboard. Sveriges höga ranking beror emellertid främst på att vi satsar stora resurser på forskning, inte att det egentligen resulterat i någon större output,

något som brukar benämnas den svenska FoU-paradoxen. Denna blir särskilt tydlig vid en analys av delkategorin ”ekonomiska effekter” i Innovation Union Scoreboard där Sverige ligger under EU-genomsnittet. Denna kategori mäter bl.a. hur stor del av företagens försäljning som består av nya innovationer, export av medel- och högteknologiska produkter och export av kunskapsintensiva tjänster.

Ett annat problem är näringslivets sjunkande satsningar på forskning och utveckling, vilket även regeringen konstaterar. Trots en, i absoluta tal mätt, ökning i investeringsvolymen under senare år har den nedåtgående trenden avseende FoU som andel av BNP fortsatt även om Sverige fortfarande är ett av de OECD-länder som satsar mest på FoU som andel av BNP. Detta trots att Sverige har haft en god utveckling av BNP, särskilt åren efter finanskrisen – en situation som skiljer sig från flertalet OECD-länder. Förutom internationellt sett stora satsningar på FoU samt ett bra utbildningssystem är faktorer som skattenivåer och regelverk avgörande för om ett företag vill investera i Sverige. Villkoren för att bedriva företag måste vara lika bra som i våra konkurrentländer.

Sverige är i nuläget ett av EU:s främsta innovationsländer. Denna rankning är dock långt ifrån given. För att behålla och utveckla Sveriges starka ställning krävs gynnsamma ramvillkor såväl för forskning och innovation som för entreprenörskap. Gynnsamma institutionella ramverk är en viktig faktor där Sveriges starka position är gynnsam. För att få upp produktiviteten i svensk ekonomi behövs dock investeringar och reformer som förbättrar konkurrensen, och här spelar skatter en avgörande roll. Det är också något regeringen betonar i propositionen genom att peka på betydelsen av expertskatten och FoU-avdraget som reformer i syfte att kompensera för världens högsta marginalskatt. Vi delar regeringens syn i att Sveriges höga skattetryck riskerar konkurrenskraft. Tyvärr är regeringens politik inkonsekvent eftersom insikten i forskningspropositionen inte avspeglas inom andra politikområden.

En insikt att skattetrycket är för högt för forskningsintensiva och innovativa företag borde rimligen leda till reformer på skatteområdet. Tyvärr saknas denna analys i regeringens samlade politik. Inte minst delningsekonomin och den allt snabbare digitaliseringen illustrerar tydligt vikten av en bred och genomtänkt strategi för att möjliggöra för företag att kommersialisera forskningsresultat och innovationer. Den globala konkurrensen ställer stora krav på gynnsamma villkor för att entreprenörer ska våga ta steget att sätta sin innovation på marknaden eller för att stora forskningsintensiva företag ska våga genomföra de kostsamma investeringar som krävs för långa FoU-processer.

Regeringen har sedan den tillträdde i huvudsak fört en politik som riskerar ett försämrat entreprenörskap. Regeringen höjer skatterna på bred front. Trots en färdig utredning om personaloptioner saknas förslag från regeringen. Förändrade direktiv för 3:12-utredningen så att syftet blev skattehöjningar snarare än bättre regler. Detta är några exempel på hur regeringens politik riskerar att försämra ramvillkoren för företagande och entreprenörskap. En forskningsproposition är inte isolerad från övriga politikområden. Alla områden måste samspela, och det har blivit allt tydligare att Sverige behöver moderniserade regelverk och samhällsstrukturer. Särskilt tydligt blir detta på skatteområdet. För små innovativa företag, framförallt i start-up-fasen, är kombinationen av världens högsta marginalskatt samt avsaknad av skattegynnade personaloptioner en i nuläget akut fråga. En forsknings- och innovationspolitik med ambition att Sverige fortsatt ska befinna sig i den absoluta världstoppen kräver ett

skattesystem som gör landet attraktivt och för att skapa en grogrund för tillväxtföretag med globala ambitioner.

15.1 Kompetens och samverkan

Enligt Tillväxtanalys är samverkan mellan näringsliv och akademin bland de viktigaste insatser staten kan bidra med för att de internationella koncernernas satsningar på FoU-verksamhet i Sverige ska öka eller bibehållas. Alltför få går mellan näringsliv och akademi. Samtidigt blir tillgång på kompetens en alltmer viktig faktor för var företag väljer att förlägga sina investeringar. Bristen på rörlighet mellan akademi och näringsliv och på geografisk mobilitet ses av svenska storföretag som en stor svaghet för Sverige, och bristen på näringslivserfarenhet hos många seniora forskare försvårar möjligheterna för ett givande samarbete mellan akademi och näringsliv.

Vi behöver därför starkare incitament för ökad mobilitet. Exempelvis kan rörlighet och erfarenhet av samverkan påverka lärosätenas meriteringssystem och fördelning av forskningsmedel.

Även Entreprenörsutredningen kom fram till liknande slutsatser. Exempelvis föreslår den att ekonomiska incitament bör införas för samverkansuppgifter, att meriteringssystemet för tjänster på svenska lärosäten bör ändras och också omfattas av relevant erfarenhet från näringslivet och att en ny och lägre beskattning av personaloptioner ska införas. Vi välkomnar utredningens förslag men beklagar att de inte, förutom att ekonomiska incitament bör införas för samverkans uppgifter, tydligare finns med i regeringens forskningsproposition.

15.2 Tjänsteinnovationer

Regeringen väljer i sin proposition att prioritera traditionell forskning vid universitet och högskolor och stöd till den näringslivsnära forskningen utifrån de stora varuproducerande företagens behov.

Regeringen missar då att tjänsteutveckling är motorn i svenskt näringsliv. Drygt 60 procent av alla nya jobb som skapats under de senaste 20 åren har skapats inom den kunskapsintensiva tjänstesektorn. Enligt SCB arbetar i dag ca 80 procent av alla högutbildade i tjänsteproducerande näringsgrenar medan 20 procent verkar i varuproducerande verksamheter. Samtidigt ökar antalet forskarutbildade i tjänsteföretagen snabbt.

En politisk åtgärd som visat sig ha bra effekt för att främja forskning och utveckling i små och medelstora tjänsteföretag är FoU-avdraget. I dag får arbetsgivare göra avdrag om 10 procent på arbetsgivaravgiften för en medarbetare som arbetar med forskning eller utveckling upp till ett tak på maximalt 230 000 kronor per månad för samtliga anställda. Siffror från Skatteverket visar att 2014 hade knappt 2 000 arbetsgivare redovisat avdrag för arbetsgivaravgifter. Merparten av dessa är små och medelstora företag inom exempelvis it, bioteknik, organisationsutveckling, arkitektur och design.

Sverige utnyttjar inte potentialen i den kunskapsintensiva tjänstesektorn, och det är därför olyckligt att regeringen inte väljer att satsa på tjänsteinnovationer i propositionen. För fler arbetstillfällen och stärkt konkurrenskraft behöver de kunskapsintensiva tjänsteföretagen få förutsättningar att spela en viktigare roll för svensk forskning och innovation.

16. Strategiska satsningar

För att stärka Sveriges position på den internationella marknaden behöver vi nyttja de svenska näringarna och bättre positionera oss på områden där vi redan är starka och har spetskompetens. Genom ökat fokus på bl.a. Life science, bioenergi, skog och produktprocesser inom stål och järn kan kvaliteten på svensk forskning höjas ytterligare.

16.1 Klimat

Klimatfrågan är en av vår tids största utmaningar. Hur vi hanterar frågan i dag är avgörande för vår framtid. Orsakerna och effekterna av klimatförändringarna är globala, och för att hindra den globala medeltemperaturen från att stiga till oacceptabla nivåer behöver vi verka på alla politiska nivåer, globalt, i EU, nationellt och kommunalt. Samtidigt ser vi redan effekterna av ett förändrat klimat. Även om vi lyckas hejda och minska utsläppen kommer samhället behöva hantera och anpassa sig till konsekvenserna av klimatförändringarna. Övergången från en fossilbaserad ekonomi till ett förnybart och biobaserat samhälle innebär också stora möjligheter för jobb, tillväxt och utveckling inte minst i Sverige. Det är därför av stor vikt att skapa rätt förutsättningar och innovationsvänligt samhällsklimat för minskad klimatpåverkan. Forskning, innovation och teknikutveckling behövs i en rad sektorer från produktion, distribution och lagring av energi, för smarta fossilberoende transporter, till jordbruk, hälsa och ekonomi. Inte minst finns stort behov av sektorsövergripande arbete så att ny kunskap och teknik kombineras med politik och ekonomi där tekniken kan samspela och förstärka med nya affärsmodeller, investeringar och beteenden.

16.1.1 Hälsa och klimat

Klimatförändringarna innebär hot mot människors hälsa lokalt och globalt, både direkt och indirekt. De direkta effekterna inkluderar värmeböljor, torka, översvämningar och extremt väder. Indirekta effekter som hotar människors hälsa är t.ex. sjukdomsspridande vektorer, bl.a. myggor, och luftföroreningar, osäker livsmedelsförsörjning och undernäring, miljömigration och psykisk ohälsa. Redan i dag uppskattas årliga dödsfall från klimatförändringar uppgå till 150 000. År 2030–2050 uppskattas klimatförändringarna orsaka 250 000 dödsfall per år och år 2030 beräknas kostnaderna för klimatrelaterad ohälsa uppgå till 2–4 miljarder US dollar per år.

I dagens forskning om omställnings- och anpassningsåtgärder i samhället berörs hälsofrågor inom i stort sett alla sektorer, men hälsofrågor är oftast inte explicit adresserade utan nämns ofta bara i förbigående. På så sätt utelämnas viktiga hälso- och samhällsutmaningar. Ett exempel kan hämtas från jordbruks- och vattensektorn där kopplingen till folkhälsa ofta utelämnas, såsom undernäring samt infektionssjukdomar till följd av bristande vattenkvalitet. För att få bukt med detta måste lösningar tas fram med ett helhetsperspektiv och alla sektorer representeras i arbetet. Exempelvis bör inte omställningsåtgärder göras i transportsektorn utan att hälsokonsekvenser lyfts in, och inte heller i jordbruk, vatten, natur eller inom andra sektorer utan att koppla dessa till hälsokonsekvenser. Att utelämnas hälsokonsekvenser och hälsosektorn i klimatomställnings- och klimatanpassningsarbetet framöver riskerar att försämra folkhälsan under 2000-talet, bl.a. ur ett jämlikhetsperspektiv. Centerpartiet anser därför

att hälsokonsekvenser bör vara en del av regeringens föreslagna tioåriga nationella forskningsprogram om klimat, och bättre integreras i klimatforskningen.

16.1.2 Livsmedel

För att den svenska livsmedelsproduktionen ska öka behöver den ges förutsättningar att växa. Det finns därför behov av en bred strategi för hur vi stärker den svenska livsmedelsindustrin och den svenska livsmedelskonsumenten, en strategi som har ett brett stöd och som blir ett konkret verktyg för att stärka konkurrenskraften. Det är därför anmärkningsvärt att regeringen inte nämner livsmedelsstrategin i propositionen eller kommer med några direkt konkreta förslag på hur den svenska livsmedelsindustrin kan stärkas via forskning och innovation.

Centerpartiet vill inom ramen för en nationell livsmedelsstrategi främja svensk livsmedelsinnovation. Strategin bör involvera forskning och innovation för att möjliggöra ökat förädlingsvärde och utveckling av lantbrukets odlingsmetoder. Framtiden ställer krav på alternativa livsmedel, och Sverige har god potential att leda arbetet inom livsmedelsinnovation i och med sitt goda renommé, miljöarbete och med framgångsrika företag som specialiserar sig på innovativa matprodukter. För att stärka livsmedelsinnovationen i Sverige vill vi förbättra företagens villkor och främja inkubatorverksamheten. Även förnybara bränslen, logistik, effektiva transporter och mer säsongsvarierad konsumtion av livsmedel är viktiga delar för att öka hållbarheten i livsmedelskedjan. Detta kan stödjas av en offentlig upphandling som ställer tydliga miljö- och djurskydds krav.

16.1.3 Biobaserad samhällsekonomi

Jorden och skogen är viktiga resurser för Sverige och leder till klimat- och miljönytta i hela världen. Därför måste landsbygden ha rätt verktyg för att bedriva ett modernt jord- och skogsbruk. För att ta ett samlat grepp kring de affärsmöjligheter som en övergång till ett biobaserat samhälle ger, anser Centerpartiet att en nationell strategi för en biobaserad samhällsekonomi bör tas fram. Strategin ska bidra till att öka användningen av biobaserade material över tid. Sverige har både råvarubasen och det industriella kunnandet samt är världsledande inom forskningen på området. För ett förverkligande av strategin är det samverkan mellan näringsliv och stat som behövs.

Sverige har en bättre utgångspunkt än resten av Europa och världen i att utvecklas mot en cirkulär ekonomi. I Sverige återvinner vi betydligt mer, har en nästan fossilfri elproduktion, en hög grad av cirkulära materialflöden och högproduktiva värdekedjor i industrin. Det finns ändå potential att öka resurseffektiviteten av material- och energianvändning i ekonomin. Studier har visat att det kan leda till minskade utsläpp av växthusgaser, samtidigt som vi kan skapa jobbtillfällen och öka tillväxten. Centerpartiet anser därför att vi behöver verka för en utveckling mot en cirkulär ekonomi för att främja tillväxt och lägre klimatpåverkan.

16.1.4 Bränslen

För att nå Miljömålsberedningens förslag till mål för transportsektorn om att utsläppen från inrikes transporter ska minska med 70 procent till år 2030 jämfört med 2010 års nivå behövs ny teknik, nya beteenden och ett helhetsgrepp om hela transportsektorn. Elektrifiering ska ses som en viktig möjliggörare mot en fossilfri framtid. Elektrifiering

av transporter kan även bidra till måloppfyllelse inom andra samhällsproblem, t.ex. trängsel, buller och en förbättrad luftkvalitet.

Tekniken finns redan. Utmaningarna ligger i dagsläget snarare i affärsmodellerna och systemintegrationen. Sverige har sedan länge en etablerad industri kring systemlösningar genom exempelvis ABB, och har på området möjlighet att bli världsledande. Med hjälp av tvärvetenskapliga forskningsteam från bl.a. elsystem, affärsmodeller och elmarknad behöver forskningen inriktas mot skärningen mellan tekniken och affären. Frågor som behöver besvaras är bl.a. hur och var nya former av tjänster kan skapas som gör nytta för elsystemet och som tillvaratar både ny och redan befintlig teknik.

Även om vi ser en stark trend mot elektrifiering kommer vi ha kvar förbränningsmotorer i fordonsflottan för lång tid framöver. Det är därför extra viktigt att fortsätta – och utöka satsningarna på biobränslen som kan användas i dagens motorer. Sverige ligger i framkant med biobränslen i världsklass. Sverige har både kunnandet och råvarorna, men det behövs mer forskning och politiska insatser för att få fart på utvecklingen. Potentialen i biodrivmedel är stor, men det behövs forskningsinsatser, främst kring processtekniker för att nyttja råvaran mer effektivt och därmed bli mer konkurrenskraftigt mot fossila alternativ. Forskningen behöver även fokusera på hur fler avfallsströmmar kan nyttjas och affärsmodeller utvecklas för att fördela de ekonomiska nyttor som uppstår. Vidare behövs mer forskning om hur uppfyllandet av olika miljömål påverkar varannat inom den cirkulära bioekonomin som helhet.

16.1.5 Material

För att framtidens fordonsflotta ska dra mindre bränsle och förlänga räckvidden är lätta material en nyckel. Sverige har flera framgångsrika aktörer som jobbar med att ta fram framtidens lätta material, både viktminskning av traditionella svetsade strukturer och olika fiberkompositer och biobaserade kompositer. Ett problem med kompositmaterial har varit det höga priset, vilket har inneburit begränsade användningsområden. Forskningen behöver därför bidra till nya kostnadseffektiva produktionsätt och nya billiga men samtidigt hållbara råmaterial som möjliggör för kommersiella användningsområden. Det är därför olyckligt att regeringen valt att lägga ned riskkapitalsatsningen Fouriertransform som alliansregeringen lanserade och som framgångsrikt lyft svenska innovationer och teknikutveckling för fordonsbranschen.

16.1.6 Grön industri – stål och järn

Centerpartiet har en vision om en grön och hållbar industri. Det är viktigt för att nå vårt mål om ett hållbart och fossilfritt samhälle. Sverige har Europas mest högkvalitativa järnmalm och en specialiserad och innovativ stålindustri. Det är viktigt att värna och utveckla. Samtidigt är stålindustrin en av de branscher som i dag släpper ut mest koldioxid. Sverige har stora fördelar i produktionen av material inte minst stål och järn; vi har goda förutsättningar att vara världsledande. Utmaningen ligger i att hitta bästa tillgängliga teknik, minska miljöpåverkan och bidra till ett hållbart samhälle. För att ligga i framkant krävs bl.a. satsningar på forskning och innovationer när det gäller produktionsprocesser inom stål och järn samt materialutveckling. Det är inte minst viktigt för att minska koldioxidutsläppen och bidra till industrins gröna omställning.

16.1.7 Flyget

Flyget och sjöfarten ska bära sina miljökostnader och på så sätt stimuleras till energieffektivisering och framställning av förnybara bränslen. I oktober 2016 kom flygsektorn internationellt överens om ett tak för flygens utsläpp. En internationell CO₂-skatt för flyg utesluter dock inte behovet av fortsatt arbete för energieffektivisering och framtagande av förnybara bränslen. Åtgärder för internationella lösningar kan inkludera utvecklandet av strategier för hållbara bränslen inom flyget. Centerpartiet vill därför främja forskning och utveckling av biodrivmedel för flygindustrin.

Centerpartiet har stor tilltro till den nya tekniken och inser vikten av den energieffektivisering som sker genom eldrift. Eldrivna flyg har länge setts som en utopi men stora framsteg har skett på området. Redan 2030 räknar flygtillverkare med att ha delvis eldrivna passagerarplan i drift. Vi vill främja och påskynda en sådan utveckling och ser potential för svenska aktörer att fortsatt vara internationella spelare att räkna med. Historiskt är Sverige redan en viktig tillverkare av traditionella flygmotorer genom svenskgrundade GKN Aerospace Sweden, baserade i Trollhättan. För fortsatta framsteg behöver forskning och innovationer mot effektivare flygmotorer stimuleras. Viktigt i närtid är utveckling av effektivare flygmotorer för biobränslen och på längre sikt forskning och framtagning av eldrivna flygmotorer där hybridmotorer är en milstolpe.

16.1.8 Maritimforskning

Tillgången på rent vatten och livskraftiga marina ekosystem är en mycket angelägen framtidsfråga. Haven täcker en stor del av jordens yta, och det är viktigt att havsmiljön är bra. Utmaningarna är stora med bl.a. övergödning och överfiske. I Sverige bedrivs det mycket forskning på området, och Sverige har ett aktivt deltagande internationellt. Centerpartiet vill att den maritima forskningen i Sverige stärks och att det tas ett större nationellt ansvar på området.

16.1.9 Energi

Det sker stora och omvälvande förändringar på energimarknaden. Teknikutvecklingen och fallande priser leder till nya möjligheter där nya system och affärsmodeller måste till. Förnybara energislag som ofta har nära noll i marginalkostnad leder till ett nytt sätt att se på energi. På grund av den utveckling vi ser globalt och en trolig utveckling i Sverige där ingen ny kärnkraft byggs behöver elmarknaden ses över. För Centerpartiet är det viktigt att möjliggöra demonstrationer av nya affärsmodeller för att kunna utreda och forska kring deras potential. Även energimarknaden och elsystemtjänster är områden som ännu är relativt outforskade ur ett systemperspektiv. Centerpartiet tror på ett förnybart elsystem och ser därför behovet av forskning kring energimarknaden som en möjliggörare. Centerpartiet återkommer därför i och med regeringens energiforskningsproposition.

16.2. Life science

Sverige står i dag inför en utmaning med ökande vårdkostnader och försämrad jämlikhet i vården, inte minst kopplat till en åldrande befolkning. En annan utmaning är ökade sjuktal, vilket ofta kan härledas till psykisk ohälsa. Den medicinska forskningen

har här en avgörande roll. Strategiska satsningar på forskning och innovation möter inte bara samhällsutmaningen hälsa utan leder även samtidigt till ökat välstånd i hela landet.

Alliansen gjorde historiskt stora satsningar i förra forskningspropositionen, däribland en särskild satsning på life science-området för att långsiktigt stärka Sveriges ställning som en framstående forskningsnation. I den tidigare forskningspropositionen fanns satsningar på bl.a. strategiska innovationsområden (SIO) som genomförs genom uppdrag till Vinnova och Formas. SIO lade grunden för nya, långsiktiga och fördjupade samverkansprojekt mellan universitet och högskolor, forskningsinstitut, näringsliv, offentlig sektor, civilsamhälle och andra aktörer. Alliansen tillförde även nya resurser för att stärka test- och demonstrationsanläggningar för att göra dem mer tillgängliga för inte minst små och medelstora företag. Vidare gjordes satsningar på svenskt deltagande i partnerskapsprogram inom Horisont 2020 och en nationell EU-samordningsfunktion hos Vinnova.

För att Sverige ska kunna vara en konkurrenskraftig kunskapsnation där forskning och innovation bedrivs med hög kvalitet och bidrar till hög tillväxt, stark innovationskraft och högkvalificerade jobb behöver vi fortsätta satsningar på området. Centerpartiet välkomnar därför att regeringen väljer att prioritera frågan. Vi anser även att det är viktigt att snabba på processen med standardisering både nationellt och internationellt.

16.2.1 Klinisk forskning

Möjligheten till klinisk forskning är avgörande för om Sverige ska stå sig som kunskapsnation i den globala konkurrensen. Centerpartiet har i regeringen arbetat med att stärka förutsättningarna för klinisk forskning under båda mandatperioderna. Bland annat tillsattes 2007 en delegation för samverkan inom klinisk forskning. En stor del av delegationens förslag genomfördes, vilket gjordes tydligt i Alliansens forsknings- och innovationsproposition 2012. Bland annat avsattes medel till bättre samordning av kliniska prövningar i Sverige, exempelvis en gemensam portal, och en särskild utredare tillsattes.

För att stärka den kliniska forskningen och därmed svensk forskning krävs fortsatt fokus på området. Bland annat behöver vi se till att det blir meriterande med klinisk forskning inom vården, skapa incitament för vårdpersonal att arbeta med forskning och kommersialisera kliniska studier i större utsträckning. Vidare behöver vi möjliggöra för delade tjänster, öka samverkan mellan akademi, näringsliv och landsting/regioner för ökad rörlighet och bli bättre på att marknadsföra Sverige internationellt.

16.2.2 Antibiotika

Det är ca 30 år sedan som den senaste antibiotikan upptäcktes. I en värld där resistensen ökar allt snabbare är bristen på nya former av antibiotika ett stort problem. För att världen ska klara av den ökande antibiotikaresistensen är det helt nödvändigt att nya antibiotika utvecklas. I dag hindras forskningen att ta nya steg, dels eftersom det är komplicerat rent biologiskt att upptäcka nya antibiotika, dels eftersom läkemedelsbolagen har svårt att skapa lönsamhet i sådan forskning.

Centerpartiet vill därför genomföra en grundlig analys av hur EU och den svenska staten kan bidra till en god forskningsmiljö, t.ex. genom att se över möjligheten till kortare och bredare patent, som skulle öka incitamenten att ta fram nya läkemedel, eller genom att ytterligare stärka forskningssatsningarna på området. Vi vill också fortsätta

att utveckla det samarbete som USA och EU redan genomför, samt se till att de internationella regelverk som finns främjar forskning på ny antibiotika på bästa tänkbara sätt.

16.2.3 Biobanker

I dag finns ca 450 biobanker förtecknade i Socialstyrelsens register över Sveriges biobanker. Varje år tillförs biobankerna cirka 3–4 miljoner biobanksprov. Biobanker behövs främst för hälso- och sjukvårdens utredningar och behandlingar av patienter, men de har också ett stort värde för forskning och utbildning. Regeringens fokus har varit att justera lagar för att underlätta användningen av biobanker och kvalitetsregister i forskning. Denna process är mycket viktig och bör snabbas på ytterligare.

16.3 Digitalisering

Digitaliseringen är en viktig del i att utveckla och stärka välfärden i hela landet. Det har skapat nya möjligheter för jobb och företagande, tillgängliggjort vård för fler samt öppnat upp för utbildning och forskning oavsett geografiskt läge. Om Sverige ska kunna konkurrera globalt som kunskapsnation behöver vi skapa ett innovativt samhällsklimat där nytänkande premieras. För Centerpartiet har digitaliseringens möjligheter länge varit kända, och vi är därför positiva till att regeringen nu väljer att fokusera på digitaliseringens utmaningar.

Fredrik Christensson (C)

Helena Lindahl (C)

Ulrika Carlsson i Skövde (C)